

et per totes las terras de nostre lengatge són de major autoritat ---», R. Vidal de Besalú (princ. S. XIII, *Razós de Trobar*, mss. C i L, *serventés* ms. H), i recordem els famosos, on apareix el mot en la forma *serventés*, de B. de Born, R. d'Aurenga, R. de Vaqueiras (Appel, *Chr.*, 66.1, 81.44, 36.3, 27.15), o *serventés* en Peire Cardenal (Rayn. v, 238), i en femení (< *cansó s*) en Bernart de Rovenac i P. Basc (ib. i PSW VII, 665).

La forma pròpiament catalana fou doncs *serventesc*: «són entrat en pensament con faça un novell *serventesc*, en lo qual diga mal de Valor e de sos servidors», Lluïl (*Blanq.* I, 235.25); «con foren tuyt asseguts, En Remasset joglar, cantà, altes veus ---, un *serventesc* novell, que l senyor infant En Pere hac feyt a honor del dit senyor rey; e la sentència del dit *serventesc* era aital: que --- li dix en aquell què significava la corona e l pom e ---», Muntaner (festes de la coronació d'Anfós el Benigne, a. 1328, § 298, Casac. IX, 26.13).

L'explicació semàntica i històrica vàlida és encara, en el fons, la de Diez (*Poesie der Trobadours*, p. 111; *Wb*, 679) que he resumit; no són essencials les rectificacions (en part insostenibles) i aportacions que hi han fet Paul Meyer; Keller (*Guraut de Calanson*, *Fadet Joglar*, pp. 11-16); Storost, *Ursprung u Entw. des altprov Sirventés (Romanistische Arbeiten XVII, Halle 1931; cf. Rohlf's, ANSL CLX, 157)*; ni Kolsen (*ZRPh* XXI, 1921, 549); MilàF hi aportà matisos de valor (*Jocs Florals 1865*, 121, cita en *DAG* i en *La Poesia de los Trobadores*).

+*Servudís* 'usat' (mot útil com a variant inobjectable de 'venturer, usat, desgastat') a l'Ebre: «quan se'm va trencar l'altra vai haver de comprar una gúmena *serbidisa*» (Miravet, 1936). *Servidor* [1521], sovint en ús, des d'antic, en l'estil epistolar: «al --- bispe d'Urgel, de mi B. de Liríi, humil *servidor* vostre, salut ---» (PPujol, *DovVgUrg.*, 16.2); i veg. cita de JoMartorell a *servitud*; i d'altres en *DAG* i *DTo* 1647. *Servidora* 'cert atuell higiènic' (1512-40, *DAG*; *DTo* 1647); *servidoret* 1403, *DAG*.

Servitud 'fet de ser un presoner, un criat', pres del ll. tardà *servitudo*, *-udinis*, que es troba al costat del més comú *servitūs*, *-ūtis*, clàssic, i no menys a la base del mot català: «He fe --- que si pregats Déu que m trasca de la *servitut* en què accidia me té pres, que Déus exohirà les vostres oracions», Lluïl (*Blanq.* I, 108.24; també II, 74.20); «mentre som enclosos en los cossos, a necessària *servitud* som donats, per tal com l'ànima és celestial, e --- terra, és molt opremuda mentre és ab lo cos», BMetge (*Somni* I, *NCl*, 44.26).

El passatge de JSebPons, citat a *SERVAR*, acaba: «--- / de perdus de l'hivern i de cabres salvatges, / alcant el front banyut, / al pas de la portella, on tenen pasturatges / i fonts de trenes d'or... lluny de la *servitud*'» (*Serres de Canigó*, v. 48). També és bo (encara que l'he oït rebutjar com a «vulgar i impropri» a crítics amb infules de gramàtic i estil clixé o acastellanat) en el sentit de 'utilitat, capacitat de servei': «una cosa que no fa gaire *servitud*», «un objecte que no val per

a aquesta *servitud*», popular ja en la meua joventut en cat. central, i ja en els millors clàssics del S. xv: «encara que tota ma vida la Celsitut vostra yo hagués *servida*, no seria de tanta stima lo premi de la mia *servitut*, com és la stima de la vostra noble agraciada persona» deia l'heroi a Carmesina, «molta glòria és per a mí que de tan poca *servitut* que us he feta ---», Jo. Martorell (*Ag.* III, 197; I, 276).

En fi tenim el ben divulgat sentit jurídic 'dret en el predi d'altre senyor que limita el domini d'aquest', que és de tots els nostres textos legals, des del segle XIII (*CostTort.* etc.); en el de 'conjunt dels criats' només és balear [*DAG.*, § 3]; castellanisme horrend i intolerable és la *servidum* que només he llegit en algun mal escrit valencià. Altre castellanisme inadmissible és *servilleta* (Lab.). *Serviment* [Lluïl; MrnVayreda; Vic, *DAG*] *Servible* (rar, Belv.); *inservible* [fi S. XVIII]: «hi ha una altre petita tribuna, avui *inservible*, que era del pas dels Srs. Reys --- de Bna, des de lo Palàcio del rey a la Seu», Maldà (*Excurs.*, p. 10).

Desservir ant. 'merèixer', poc freqüent en cat. ant., un poc més en oc. ant. [Rayn. v, 212 etc.], i més en fr. ant. > angl. *deserve*, on es pronuncia amb -s- sonora, en cat. això és poc probable, puix que hi eren més freqüents en aquesta acc. *servir* i *perservir*; encara que en cat. sigui quasi un hapax en «tot hom deu serquar / com veu son projsme turmentar / ne fer forsa ne sobrarria / de nuyla re qui lege sia / --- e si s *deserven*, èxament --- / penre n lur dret plènamment», *Set Savis*, v. 337; és convincent (encara que no indiscutible) la interpretació de Mussafia, admetent que hi hagi datiu ètic 'tot home deu procurar quan veu fer violència i turment al seu pròxim, en afers on hi hagi turpitud, de reivindicar plenament llur justícia —àdhuc si aqueix turment fos merescut'. Els derivats *de(s)servidor*, *de(s)servi(e)nt*, *de(s)servent*, *de(s)serviment*, en part vénen d'això i en part són negatius de *servir*, *servei*, *servent*; negatiu és *malservir*: «no deu massa sofrer a son esclau, car --- l'esclau lo menysprea e l *malservirà*, e quant lo senyor lo voltà tirar a tras, no porà», Eiximenis (*Dotzèn*, § 356).

Quant a l'altre derivat sinònim, un poc més freqüent, amb el significat de 'merèixer' era *perservir* (en el qual el prefix *per-* tenia poc o molt el conegut paper intensiu): «no deman mercè per ço que viva, ans mè accús per digne de mort; mercè deman, per tal que a la ànima perdonets, e que al cors fàçats morir a la mort que ha *perservida*», Lluïl (*Merav*, *NCl* I, 100); «avien *perservida* glòria ---», «alegra't donques, Girona, per so car as *perservit* que aguesses nobles doctors que t'an il·luminada»; aquest passatge és composició original cat. afegida ja c. 1300 al text traduït del ll. de Voragine, en el qual figuren els altres: *VidesR*, 135v2, 232r2 (=B 249v1), també 203r1 (cf. gloss., p. 176).

Sergent [*sargent major* Bna. 1630, 1702, *DAG*] pres del fr. *sergeant* [-gent S. XII], pròpiament 'servent, soldat no cavaller', del ll. *SERVIENS*, *-tis*, 'servidor, servent'; després, durant molt de temps, s'usà la forma castellana (que era també manlleu militar del francès, amb grossera adaptació): «*sargento*: instructor